

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04, 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41
TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BD/154/9/87

OPINIA PUBLICZNA O POLITYKACH
SPOŁECZEŃSTWO O GEN. W. JARUZELSKIM

Czerwiec 1987 r.

W ramach sondażu "Aktualne wydarzenia /6/" zrealizowanego w kwietniu '87¹ podjęto próbę określenia stosunku społeczeństwa do osoby gen. W. Jaruzelskiego² i kryteriów, według jakich jest oceniany, oraz ustalenia stopnia zaufania, jakim się cieszy. Czytając relację z wyników badania, należy uwzględnić fakt, że wybrany moment był specyficzny: sprzyjający ze względu na zapowiedź zmian w gospodarce przedstawioną przez Generała podczas narady Komisji ds. Reformy Gospodarczej i niekorzystny zarazem z powodu wprowadzenia niedawno podwyżki cen na podstawowe artykuły.

1. Ocena wystąpienia W. Jaruzelskiego na posiedzeniu Komisji ds. Reformy Gospodarczej

Przemówienie gen. W. Jaruzelskiego na Komisji ds. Reformy Gospodarczej spotkało się ze stosunkowo dużym zainteresowaniem badanych: 40% słuchało lub czytało je w całości albo we fragmentach /19% - wcale się nim nie interesowało, a ponad 40% - nie słuchało, nie czytało/. Najczęściej interesowali się tym wystąpieniem badani należący do PZPR, przedstawiciele inteligencji, technicy. Warto przypomnieć, że podobne audytorium miały dwa inne przemówienia - z okazji 40-lecia PRL³ i X Zjazdu PZPR⁴ /odpowiednio 40 i 50% badanych/.

Spośród respondentów, którzy słuchali wystąpienia Generała na Komisji ds. Reformy Gospodarczej bądź czytali je, co drugi był pewien /3,7%/ lub miał nadzieję /46,7%/, że to, co zostało w nim zapowiedziane, coś zmieni w gospodarce, co czwarty wyraził wątpliwość w tej kwestii, co piąty zaś był przekonany, że to tylko słowa, w gospodarce będzie tak jak było - po staremu. Pesymizm cechował najczęściej wypowiedzi inteligencji nietechnicznej, bezpartyjnych oraz należących do b. "Solidarności".

¹ Badanie zrealizowano na 1491-osobowej reprezentatywnej próbie udziałowej dorosłej ludności Polski.

² Opinie badanych o gen. W. Jaruzelskim zostały przedstawione m.in. w dwóch wcześniejszych opracowaniach pod tym samym tytułem - Stosunek społeczeństwa do polityków. CBOS, październik 1986 r. i styczeń 1987 r.

³ Sejmowe przemówienie gen. W. Jaruzelskiego z dn. 21.07.1984 r. w opinii środowisk wielkomięjskich. CBOS, sierpień 1984 r.

⁴ Opinie o wystąpieniach W. Jaruzelskiego, Z. Messnera, M. Gorbaczowa na X Zjeździe PZPR. CBOS, sierpień 1986 r.

2. Ocena zaufania społecznego

Poprosiliśmy respondentów o sformułowanie ocen ogólnych dotyczących stosunku społeczeństwa do Generała. Spośród ogółu badanych ponad 46% uważało, że gen. W. Jaruzelski cieszy się zaufaniem społeczeństwa, prawie 1/3 miała odmienne zdanie, pozostali /ponad 1/5/ nie potrafili wypowiedzieć się w tej kwestii.

Pogląd taki respondenci sformułowali na podstawie dość różnych przesłanek /tab.1/. Z odpowiedzi na otwarte pytanie o uzasadnienie stanowiska wynika, że przekonani o powszechności zaufania do Generała opierali swój sąd przede wszystkim na ocenie osoby - człowieka i cech jego charakteru, w następnej kolejności dopiero polityka i jego dokonania. Wyróżniają się tu rolnicy indywidualni, którzy najczęściej widzą w nim człowieka o dobrych zamiarach, intencjach, kierującego się dobrem kraju, osamotnionego w swoich działaniach.

Skłonni wątpić w zaufanie odnieśli się przede wszystkim do polityka odpowiedzialnego za dolegliwości gospodarcze, sposób rządzenia i decyzje polityczne - na dalszy plan zeszła osoba Generała. Część z nich uznała po prostu, że jako uzasadnienie wystarczy sam fakt sprawowania władzy, na której społeczeństwo się zawiodło. O kryzysie zaufania do władzy mówili najczęściej technicy, robotnicy /wykwalifikowani i niewykwalifikowani/, przedstawiciele prywatnej inicjatywy oraz uczniowie i studenci.

Przez pryzmat niepowodzeń gospodarczych najczęściej postrzegali Generała technicy, przedstawiciele prywatnej inicjatywy, a także badani źle oceniający swoją sytuację materialną. Na niewłaściwy sposób rządzenia wskazywali najczęściej przedstawiciele inteligencji, respondenci deklarujący zainteresowanie polityką. Do cech charakteru częściej niż pozostali nawiązywali przedstawiciele inteligencji nietechnicznej, uczniowie i studenci, a także robotnicy wykwalifikowani.

Tabela 1

I Uzasadnienia oceny zaufania społeczeństwa do W.Jaruzelskiego	2 Kategorie wypowiedzi	3 Przykłady wypowiedzi
<p>Zaufanie ze względu na:</p> <p>1/ pozytywne cechy odnoszące się do osoby Generała /21,5%/</p>	<p>Konsekwencja, upór w działaniu /7,9%/ Szacunek dla mandatu /3,7%/ Mądrość, rozwaga /3,5%/ Uczciwość, bezinteresowność /4%/ Prawda, mówienie prawdy /2,5%/ Patriotyzm /1,2%/ Szacunek dla ludzi pracy /1,8%/</p>	<p>"Gen.W.Jaruzelski był słowny. Jest to człowiek prawy i wie, czego chce". "Z tej racji, że jest wojskowym. Społeczeństwo darzy wojsko zaufaniem". "Zachowanie, ton rozmów W.Jaruzelskiego z robotnikami budzą zaufanie. Jest kulturalny, widać, że szanuje rozmówcę". "Jest stanowczy, wymagający, konkretny w swoim postępowaniu, wydaje się, że ma <<czyste ręce>>, to co robi - robi dla kraju, nie dla majątku i korzyści osobistych". "Jest wrażliwy, dąży go sytuacja w kraju, nie owija w bawełnę tego, co się dzieje, mówi prawdę, nie obiecuje nigdy zwycięstw gór".</p>
<p>2/ zamiary, intencje /ok.20%/</p>	<p>Ma dobre intencje, pragnie dobra społeczeństwa /10,1%/ On jeden chce dobrze - podkreśla nie samotności Generała /2%/ Cieszy się zaufaniem, poparciem społeczeństwa /5,4%/ Dobre zamiary Generała są wypaczane przez ludzi na dole, ludzi z otoczenia Generała /3,6%/</p>	<p>"Wojciech Jaruzelski naprawdę chce dobrze dla kraju, jednak na pozostających szczegółach odpowiedział mi ludzie tego nie realizują, nie chcą lub nie umieją". "Ludzie go lubią, szanują, tylko żeby miał dobrych pomocników i żeby mu nie rzucali kłody pod nogi, a chyba to nie-którzy robią... nie robią, co do nich należy, ale za dużo myślał mu oczy". "Jaruzelski zrobił porządek w kraju. Gdyby było jeszcze z dziesięciu takich Jaruzelskich. Wrzadzie to jestem pewien, że byłoby znacznie lepiej". "Obrabił dobrą drogę, ale brak jest realizacji jego polityki, jest oszukiwany przez ludzi z niższego aparatu - stara polityka wygładzania niedociągnięć - jest w tej chwili tak, jak było przed 80-tym rokiem".</p>
<p>3/ sposób rządzenia i podejmowane decyzje polityczne /14,2%/</p>	<p>Niedopuszczenie do wojny domowej, zapobieżenie konfliktowi - walkom bratobójczym /7,6%/ Stabilizacja polityczna, spokój społeczny /4,9%/ Dobra polityka wobec Kościoła /8%/</p>	<p>"W.Jaruzelski potrafił pogodzić zwolenników rządu i przeciwników". "Przed wszystkim stara się poprawić sytuację w kraju, dąży do zapewnienia spokoju". "Zlikwidował strajki i wprowadził jako taką stabilizację poprzez wprowadzenie stanu wojennego". "Z jego odwagi, która wywarła na początku lat osiemdziesiątych. Wziął na siebie cały ciężar ratowania kraju przed wojną domową i ruiną gospodarczą, pragnie jak najlepiej dla kraju".</p>
<p>4/ korzystne efekty działań gospodarczych /7,6%/</p>	<p>Poprawa stanu gospodarki kraju /5,2%/ Stabilizacja rynku, poprawa zaopatrzenia /8%/ Poprawa sytuacji bytowej społeczeństwa /1,2%/</p>	<p>"Wierzy naród w jego dobrą wolę wprowadzania kraju z kryzysu gospodarczego i politycznego". "Dużo robi, żeby wyprowadzić kraj z kryzysu". "Wynika to z poprawiających się warunków życia ludzi". "Naród docenia Jaruzelskiego, bo dąży, żeby kraj wyprowadzić z dołka".</p>

1	2	3
<p>Brak zaufania z uwagi na: 1/ niekorzystne efekty działań gospodarczych /16,4%/</p>	<p>Brak rezultatów gospodarczych, zła sytuacja gospodarcza /6,2%/ Pogarszanie się sytuacji materialnej społeczeństwa, ludziom żyje się gorzej /5,9%/ Ciągły wzrost cen, niezadowolenie z podwyżek cen /3,5%/ Brak kompetencji Generała w sprawach gospodarczych /1,2%/</p>	<p>"Z mizerych wyników gospodarczych i trudnych warunków życia podstawowej części społeczeństwa poza władzą, prywatną inicjatywą, MO, wojskiem i zatrudnionymi w firmach polonijnych. Jest to postać rasadowa na zewnątrz, próbuje mu się przypisać ważność i autorytet". "Z bezna- dzijnego postępu w gospodarce. Brak perspektyw na przyszłość. Nic nie wniósł przez swoją politykę". "Z powodu braku poprawy sytuacji gospodarczej. Następuje ciągłe pogorszenie warunków życia ludności. Nie widać takiej działalności Jaruzelskiego, która byłaby skuteczna".</p>
<p>2/ sposób rządzenia i podejmowane decyzje polityczne /11,3%/</p>	<p>Dezaprobatę dla faktu wprowadzenia stanu wojennego /2,9%/ Brak demokracji w rządzeniu, opieranie władzy na sile /1%/ Stare metody rządzenia, brak odnowy /9%/ Rozwiązanie "Solidarności" /5%/</p>	<p>"Jest to człowiek, który w latach siedemdziesiątych trwał w całym tym bagnie. Gdyby wtedy wprowadził stan wojenny, byłby największym patriotą obecnych czasów. Czy nie widział i nie zdawał sobie sprawy z tego, że Polska idzie na dno? Nie wierzę w jego intencje i zamiary. Jest tak samo zdemoralizowany i skorumpowany jak cała elita władzy". "Bo wprowadził politykę dyktatury, obstawionej wojskiem i milicją". "To wszystko za długo trwa, po 5 latach wprowadzenia stanu wojennego nic na lepsze się nie zmieniło, wszystkie te <<Radzy>> to tylko atrapa dla tych, którzy rzeczywiście podejmują decyzje. To, co się dzieje w Polsce, jest tylko zbiegiem okoliczności i bez Gen. Jaruzelskiego tak samo by wyglądała gospodarka i inne dziedziny życia".</p>
<p>3/ negatywne cechy odnoszące się do osoby Generała /11%/</p>	<p>Brak konsekwencji w działaniu, nierealizowanie obietnic /9%/ Okłamywanie społeczeństwa /1,2%/ Nieuczciwy, skorumpowany /5%/</p>	<p>"Uważam, że za dużo się chwali, że się robi, a wszystko zostaje po staremu". "Już mi się uprzykrzyło ciągle tego słuchać. Boję się obrać, bo po nich zawsze jest gorzej dla nas ludzi pracy". "Przesłane już wiernym w ciągłą mowę. Brak jest zdecydowanych czynów". "Mówi ładnie, ale ludziom zamiast żyć lepiej, żyje się gorzej".</p>
<p>4/ nieufność społeczeństwa do władzy w ogóle /8,5%/</p>	<p>Brak zaufania do W. Jaruzelskiego jest konsekwencją braku zaufania społeczeństwa do władzy w ogóle /4,1%/ Spoleczeństwo Generałaowi nie wierzy, nie ufa /3,3%/ Brak zaufania do Generała wynika z braku zaufania do partii, do I sekretarza KC PZPR /6%/</p>	<p>"Tylu już nas wpuściło w <<kanal>>, że nikomu się nie wierzy". "Raz podwójnie zaufanie już nie wraca. Zbyt dużo naród wycierpiał, za bardzo jest rozarty wnetrznie, żeby darzyć polityka, który jest marionetką, zaufaniem". "Ludzie zaczynają nie wierzyć - deklaruje. Od początku PZP takie obietniczki były. Ma to wpływ na ocenę i stosunek do przywódcy".</p>

3. Stopień akceptacji polityki i stosunek
do osoby Generała

Do grona akceptujących linię polityczną W. Jaruzelskiego zaliczyło się ponad 40% badanych, za obojętnych wobec niej uznało się 30%, dezaprobatę wyraziło ponad 12%. Warto odnotować zgodność sądów co do społecznej i swojej oceny polityki W. Jaruzelskiego. Charakterystyczne przy tym, że odmawiający mu zaufania społecznego nie zawsze zaliczali siebie do przeciwników jego polityki - częściej deklarowali obojętność. Szczegółowe dane na ten temat zawiera tabela 2

Tabela 2

w procentach

Stosunek do polityki prowadzonej przez W. Jaruzelskiego	Zaufanie społeczne do W. Jaruzelskiego	
	cieszy się zaufaniem	nie cieszy się zaufaniem
Zwolennicy	73,7	9,1
Obojętni	17,9	40,3
Przeciwnicy	1,2	33,7

Akceptacja linii politycznej gen. W. Jaruzelskiego to prawie zawsze także osobista sympatia do tego polityka /95,5%/, dezaprobatą zaś łączy się z antypatią /84,5%/. Obojętność nie wyklucza ani sympatii /41% obojętnych wobec polityki Generała/, ani antypatii /31%/.

W. Jaruzelski cieszy się sympatią blisko 60% respondentów, 1/4 badanych po prostu go nie lubi, ponad 16% w ogóle nie określiło swego stosunku do niego. Warto przy tym zauważyć, że w okresie od grudnia 1985 r. do kwietnia 1987 r. znacznie zmniejszył się odsetek sympatyków W. Jaruzelskiego, wzrósł natomiast odsetek deklarujących antypatię lub uchylających się od wyrażenia swojego zdania - tabela 3.

Tabela 3

w procentach

Stosunek badanych do W. Jaruzelskiego	Deklarujący swój stosunek			
	IV '87	XII '86	VII '86	XII '85
Sympatia	58,9	69,9	71,2	71,3
Antypatia	24,3	18,2	20,6	21,3
Nieznajomość osoby, trudno powiedzieć	16,4	11,9	8,2	7,3

Wyraźne zmniejszenie odsetka /o ponad 10/ sympatyków gen. Jaruzelskiego między grudniem '86 a kwietniem '87 wydaje się być w pewnej mierze związane z pogorszeniem nastrojów po podwyżce cen. Reakcje bowiem na podwyżkę cen w sposób istotny różnicowały stosunek badanych do W. Jaruzelskiego. Respondenci, którzy okazali zrozumienie dla tej decyzji, to w zdecydowanej większości sympatycy Generała /84,3%/, zwolennicy prowadzonej przez niego polityki /80,9%/, a także przekonani o zaufaniu społeczeństwa do jego osoby /79,3%/. Tak wyraźne tendencje nie występują w grupie badanych, którzy przyjęli podwyżkę cen z oburzeniem. Niemniej jednak można powiedzieć, że dość często odnoszą się oni do osoby gen. Jaruzelskiego z antypatią /46,9%/, nie aprobują jego polityki /24%/ i przychylają się do opinii, że nie cieszy się on zaufaniem społeczeństwa /44%/.

Ciekawy wydaje się być wpływ opinii badanych o sytuacji politycznej i gospodarczej kraju na ich stanowisko w kwestii zaufania społeczeństwa do Generała oraz swego stosunku do jego polityki - tabela 4 i 5. Ocena sytuacji politycznej w 20% wyjaśnia zróżnicowanie poglądów w obu kwestiach. Dobra jej ocena jest prawie równoznaczna z akceptacją linii politycznej W. Jaruzelskiego i przekonaniem o społecznym zaufaniu do jego osoby, zła natomiast

Tabela 4

w procentach

Ocena sytuacji politycznej i gospodarczej kraju	Zaufanie społeczne do W. Jaruzelskiego		
	cieszy się zaufaniem	nie cieszy się zaufaniem	brak oceny
<u>Sytuacja polityczna</u>			
Dobra	76,5	11,1	12,1
Ani dobra, ani zła	48,3	23,1	27,5
Zła	17,1	62,6	19,5
<u>Sytuacja gospodarcza</u>			
Dobra	88,0	4,5	5,8
Ani dobra, ani zła	67,0	15,2	22,7
Zła	37,1	39,3	22,8

Tabela 5

w procentach

Ocena sytuacji politycznej i gospodarczej kraju	Stosunek do polityki W. Jaruzelskiego		
	zwolennicy	obojętni	przeciwnicy
<u>Sytuacja polityczna</u>			
Dobra	70,9	24,3	1,1
Ani dobra, ani zła	40,3	45,7	7,7
Zła	14,8	44,8	31,0
<u>Sytuacja gospodarcza</u>			
Dobra	79,4	19,1	1,5
Ani dobra, ani zła	57,9	35,2	3,9
Zła	32,5	42,6	16,6

- choć w mniejszym stopniu - z przekonaniem o braku zaufania społecznego i obojętnym lub wrogim stosunkiem do jego polityki. Z kolei ocena sytuacji gospodarczej tylko w 10% wyjaśnia zróżnicowanie poglądów w obu wspomnianych sprawach. Zadowolenie z niej współwystępuje z postrzeganiem Generała jako polityka obdarzanego zaufaniem społeczeństwa oraz z deklaracjami akceptacji jego polityki, natomiast niezadowolenie rządu idzie w parze z dezaprobatą prowadzonej przez niego polityki.

Na podstawie przytoczonych w tym opracowaniu odpowiedzi na pytania dotyczące osoby W. Jaruzelskiego ustaliliśmy syntetyczny wskaźnik poparcia i zaufania, na jakie może liczyć. Jednoznacznie pozytywną ocenę zyskał on wśród 1/3 badanych, którzy zaliczają siebie do grona zwolenników jego polityki, darzą go sympatią, a także sądzą, że cieszy się zaufaniem społeczeństwa. Ponad 1/5 badanych nie aprobuje jego polityki, natomiast darzy go sympatią i widzi w nim polityka cieszącego się zaufaniem społecznym. Co dziesiąty uważa, że społeczeństwo nie ma zaufania do Generała i nie zalicza siebie do grona zwolenników jego polityki, natomiast do jego osoby odnosi się z sympatią. Około 10% respondentów to zdecydowani przeciwnicy Generała - jego polityki, a także jego osoby.

Stosunek do W. Jaruzelskiego jest istotnie zróżnicowany przez niektóre cechy badanych, co obrazują zamieszczone w aneksie diagramy. O większym zaufaniu społeczeństwa do jego osoby, osobistej sympatii i poparciu dla jego polityki częściej niż inni mówią mieszkańcy wsi, rolnicy indywidualni, członkowie PZPR, osoby starsze /powyżej 60 lat/, emeryci, gospodynie domowe. Inteligencja, uczniowie i studenci oraz członkowie b. "Solidarności" częściej wskazują na brak zaufania społecznego do W. Jaruzelskiego, deklarują się jako przeciwnicy jego linii politycznej, a także jego osoby.

4. Młodzież o gen. W. Jaruzelskim

Większy krytycyzm ludzi młodych w stosunku do osoby W. Jaruzelskiego zaobserwowano również w sondażu zrealizowanym w grudniu '86 na ogólnopolskiej próbie dorosłej ludności pod hasłem "Jak minął rok"? - respondenci w wieku do 24 lat trzykrotnie częściej niż starsi /powyżej 60 lat/ deklarowali antypatię do Generała. Fakt ten skłonił nas do podjęcia próby wysondowania opinii o gen. Jaruzelskim w środowisku młodzieży⁵.

Badanym, uczniom zadano identyczne pytania jak dorosłym oraz zaproponowano im, aby sformułowali pytania, na jakie chcieliby otrzymać odpowiedź od gen. Jaruzelskiego. Duża grupa respondentów /ponad 45%/ nie skorzystała z tej możliwości z różnych powodów: około 1/5 twierdziło, że pytań jest zbyt wiele i wszystkie są ważne albo że nie potrafi tego uczynić, ponad 13% - że nie ma żadnych pytań do Generała, a prawie 13% nie uzasadniło odmowy odpowiedzi. Pozostali zadawali pytania o różnorodnej tematyce: gospodarczej, politycznej, dotyczącej działalności i życia osobistego Generała oraz życia społecznego.

Tematyka ekonomiczna /ponad 18% ogółu badanych/ to głównie stan gospodarki kraju - perspektywy wyjścia z kryzysu, wielkość zadłużenia, realizacja zasad reformy gospodarczej.

Kwestie polityczne poruszano nieco rzadziej /prawie 16% ogółu badanych/. Pytano o charakter stosunków Polski z ZSRR,

⁵ Badanie pod hasłem "Młodzież o przyszłości" przeprowadzono na przełomie kwietnia i maja br. na 1136-osobowej ogólnopolskiej próbie uczniów kończących szkoły średnie i zawodowe, przy zastosowaniu techniki audytoryjnej.

o sytuację międzynarodową - prawdopodobieństwo wybuchu konfliktu zbrojnego, o sytuację polityczną w kraju - sposób rządzenia i podejmowania najważniejszych decyzji politycznych, styl propagandy, sposób informowania społeczeństwa. Formułowano wręcz oskarżenia o zakłamanie w polityce, stawiano zarzuty przeciw rzecznikowi prasowemu rządu.

Kolejną grupę stanowiły pytania odnoszące się bezpośrednio do osoby W. Jaruzelskiego /prawie 12%/. Interesowano się życiem prywatnym Generała, pytano o jego wyobrażenia o własnej karierze, o ocenę swojej drogi politycznej, zajmowanego stanowiska, znaczenia dla kraju, przy tym wyrażano stosunek do osoby Generała.

W grupie pytań odnoszących się do sfery społecznej /ponad 10%/ dominowały sprawy bliskie młodym ludziom, bo dotyczące ich samych. Młodzież chciała poznać, jaki jest stosunek W. Jaruzelskiego do młodego pokolenia, jak ocenia on tę grupę wiekową, a także jakie podejmuje działania dla polepszenia warunków jej startu życiowego.

Dodatkowe analizy umożliwiły uchwycenie formy i tonacji pytań. Największa grupa /prawie 30% ogółu badanych/ zadawała je w formie neutralnej, obojętnej emocjonalnie. Prawie 1/5 wyraźnie manifestowała niezadowolenie ze stanu gospodarczego, politycznego i społecznego kraju, domagała się poprawy warunków życia społeczeństwa, wyrażała rozgoryczenie w związku z obecną sytuacją, oskarżała władze, system polityczny i gospodarczy o nieudolność lub niewrażliwość. Bezpośrednio ustosunkowało się do osoby W. Jaruzelskiego niewielu badanych: prawie 4% składało Generałowi podziękowania za dotychczasową działalność, życzyło mu wytrwałości, 3% formułowalo propozycje konkretnych działań, jakie powinien podjąć, prawie 5% zaś przeciwnie - wyrażało negatywne odczucia, nakłaniało wręcz do wycofania się z życia politycznego.

Zaprezentowana struktura tematyki pytań kierowanych do gen. Jaruzelskiego wydaje się wynikać z jednej strony z hierarchii spraw ogólnospołecznych istotnych dla badanej młodzieży, z drugiej zaś z typu spraw, jakie badani kojarzyli ze swym potencjalnym rozmówcą.

Podobnie jak w badaniach realizowanych wśród dorosłej ludności poproszono uczniów o ocenę stosunku społeczeństwa do W.Jaruzelskiego. Porównanie wyników wykazało, że o ile młodzież nie różni się od dorosłych w postrzeganiu Generała jako polityka cieszącego się zaufaniem społeczeństwa /48,5 wobec 46,5%/, o tyle zdecydowanie częściej /41,4 wobec 31,2%/ jest skłonna podzielać opinię, że nie cieszy się on społecznym zaufaniem, rzadziej zaś ucieka w kategorię trudno powiedzieć /5,5 wobec 21,4%/. Inaczej także postrzega powody braku zaufania. Zarówno uczniowie przekonani, że gen.W.Jaruzelski cieszy się zaufaniem społeczeństwa, jak też mający odmienne zdanie swoje oceny formułowali przede wszystkim na podstawie dotychczasowych dokonań Generała⁶. Widzieli w nim polityka pozytywnie lub negatywnie wpływającego na sytuację polityczną, a także, chociaż w mniejszym stopniu, na sytuację gospodarczą kraju. Cechy osobiste, zalety i wady Generała - często wskazywane przez dorosłych - w wypowiedziach młodzieży znalazły się na dalszych miejscach /tab.6/.

Tabela 6

Cieszy się zaufaniem	Nie cieszy się zaufaniem
uzasadnienia oceny	
1. Sposób rządzenia i podejmowane decyzje polityczne /17,1%/	1. Sposób rządzenia i podejmowane decyzje polityczne /16,7%/
2. Dobre intencje, zamiary /8,7%/	2. Niekorzystne efekty działań gospodarczych /5,9%/
3. Pozytywne cechy osobiste /5,8%/	3. Negatywne cechy osobiste /5,1%/
4. Korzystne efekty działań gospodarczych /5,3%/	4. Kryzys zaufania do władzy w ogóle /3,6%/

Zdecydowane różnice między reprezentacją ogółu społeczeństwa a badanymi uczniami pojawiły się też przy deklaracjach własnego stosunku do polityki prowadzonej przez W.Jaruzelskiego. Wśród uczniów mniej jest zwolenników linii politycznej Generała /26,1 wobec 40,7%/, więcej natomiast obojętnych /46,7 wobec 30,1%/

⁶ Przykłady wypowiedzi młodzieży prezentujemy w aneksie.

i przeciwników /17,1 wobec 12,6%/. Najbardziej krytyczni wobec W.Jaruzelskiego są uczniowie techników, mieszkający w dużych miastach, pochodzący z rodzin inteligenckich, nie należący do organizacji młodzieżowych, deklarujący duże zainteresowanie polityką. Nie ma natomiast istotnego wpływu na ich postawę fakt uczestnictwa młodzieży w ruchu oazowym i przynależność do organizacji o charakterze katolickim.

x

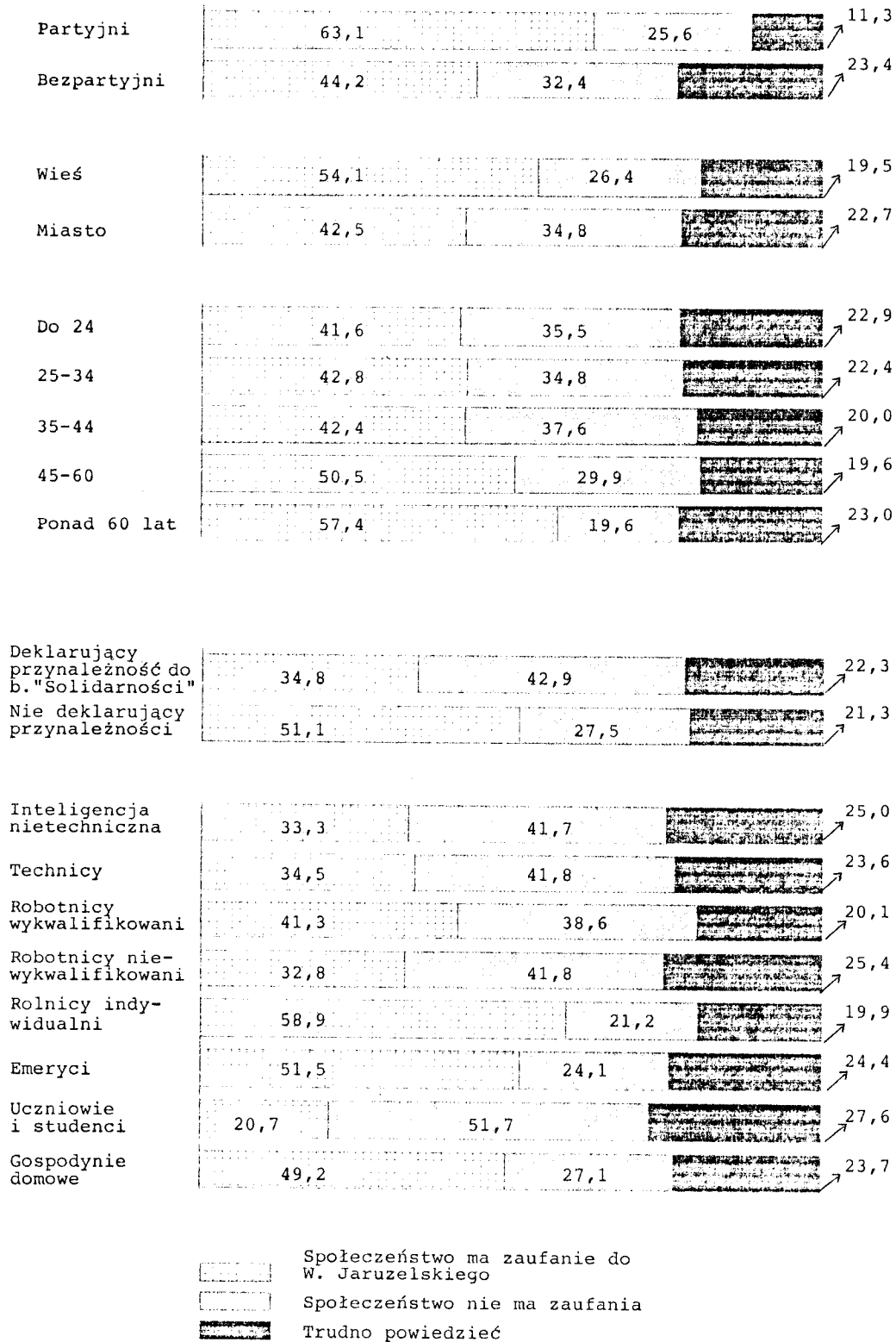
x

x

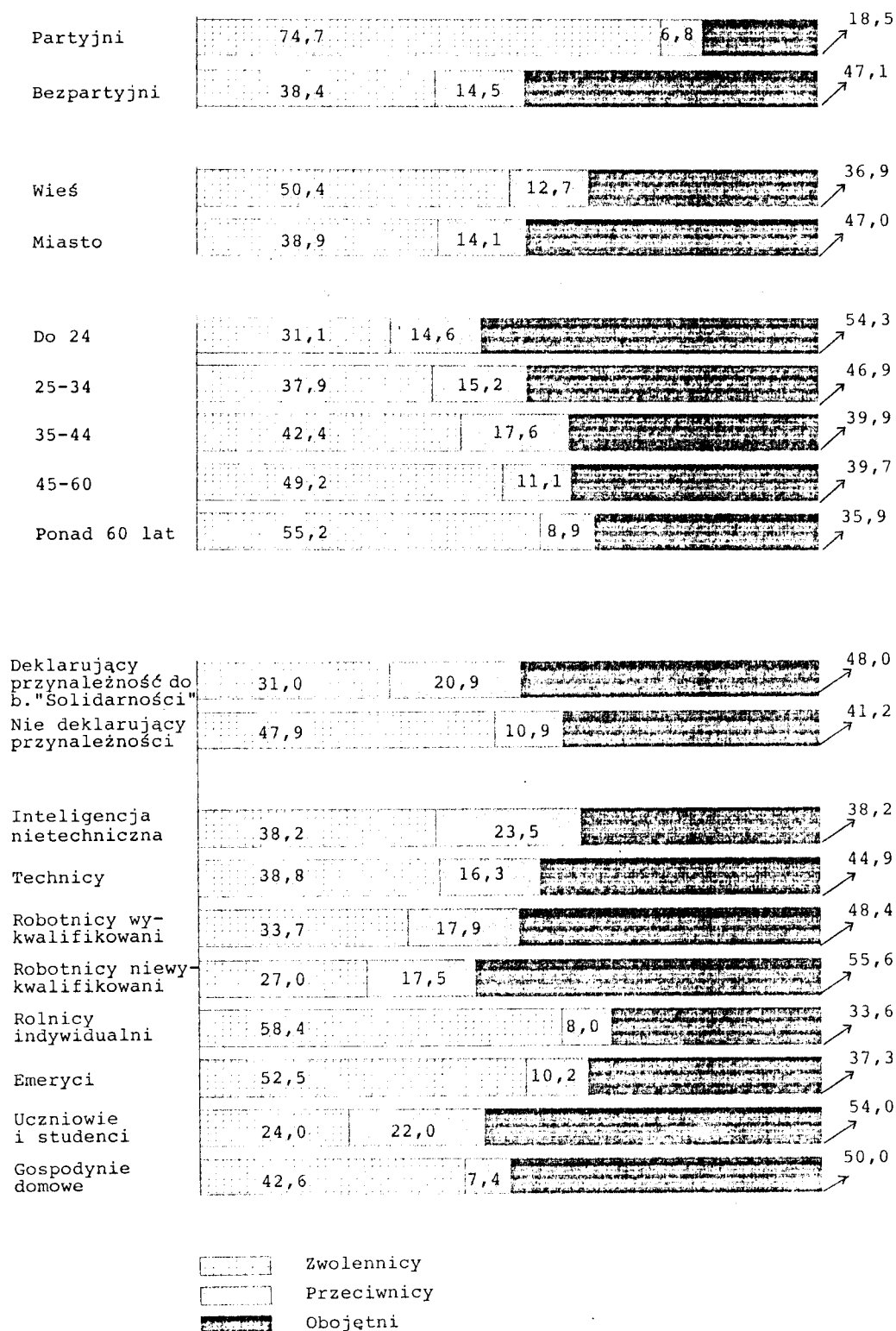
Na podstawie przytoczonych danych można powiedzieć, że młodzież jest bardziej krytycznie nastawiona do Generała i że decydują o tym inne niż w przypadku dorosłych przesłanki oceny. Dorośli pozytywnie oceniający Generała postrzegają go przez pryzmat cech osobistych, zamiarów i intencji, negatywnie zaś - przez pryzmat roli polityka i jego dokonań. Młodzież natomiast zarówno przekonana, że W.Jaruzelski cieszy się zaufaniem społeczeństwa, jak i będąca odmiennego zdania, opiera swój sąd przede wszystkim na subiektywnej ocenie efektów jego działalności, rzadziej widzi go jako człowieka o dobrych zamiarach, intencjach.

ANEKS

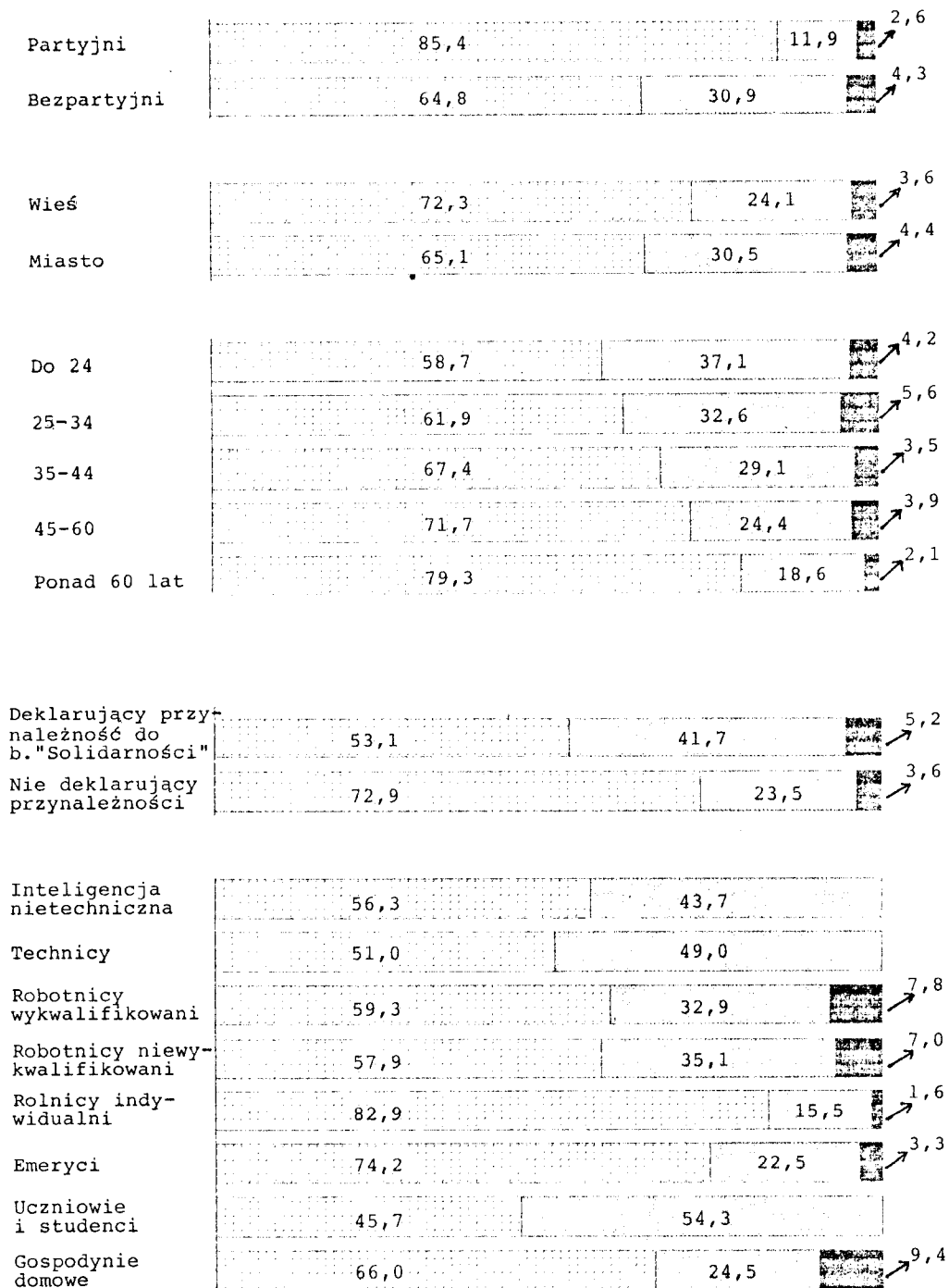
OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZAUFANIA SPOŁECZEŃSTWA
DO W. JARUZELSKIEGO WEDŁUG CECH SPOŁECZNO-DEMO-
GRAFICZNYCH /dane w procentach/

STOSUNEK BADANYCH DO POLITYKI W. JARUZELSKIEGO
WEDŁUG CECH SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNYCH /dane w procentach/

STOSUNEK BADANYCH DO OSOBY W. JARUZELSKIEGO WEDŁUG
CECH SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNYCH /dane w procentach/

 Sympatia
 Antypatia
 Nieznajomość

PRZYKŁADY WYPOWIEDZI MŁODZIEŻY

I. Wyowiedzi uzasadniające pogląd, że gen. W. Jaruzelski cieszy się zaufaniem społecznym

1. Sposób rządzenia i podejmowane decyzje polityczne /17,1%/

Ponieważ przyczynił się do opanowania niekorzystnej dla nas sytuacji przed stanem wojennym, a nawet można powiedzieć uchronił Polskę przed wojną domową

Rządzi on naszym krajem dobrze i polepsza się sytuacja życiowa bardzo wielu ludzi, jest lepsze zaopatrzenie, i z tego, że wyprowadza nasz kraj z kryzysu,

W. Jaruzelski żywo interesuje się sprawami robotników i stara im się pomagać

Wynika to z zaufania, z pomyślnego rozwiązania stanu wojennego, z dobrego rządzenia, z porządnego rozumowania

2. Zamiary, intencje, zaangażowanie w sprawy kraju /8,7%/

Odpowiedni człowiek na odpowiednim miejscu

/.../ po prostu rozumie i kocha Polskę i chce dla niej jak najlepiej

Wynika to z jego pracy na rzecz państwa i społeczeństwa

3. Pozytywne cechy odnoszące się do osoby Generała /5,8%/

Ponieważ mówi prawdę i umie utrzymać porządek, jest oficerem, nie pragnie od władzy korzyści.

W pewnym stopniu dlatego, że jego dotychczasowa praca prawie zawsze znalazła aprobatę w oczach społeczeństwa. Wielu ludzi uważa, że jeżeli człowiek ten był kiedyś żołnierzem i to nawet generałem, wie, co to dyscyplina i na pewno zaprowadzi ją w rządzie

Z jego mądrych przemówień, przykładnej postawy, z dobrze wyznaczonych celów do realizowania

Stara się coś robić, nie okłamuje i nie obiecuje niebieskich migdałów, drugiej Japonii

4. Korzystne efekty działań gospodarczych /5,3%/

Wynika to z tego, że przecież wyciągnął Polskę z kryzysu gospodarczego

Dobrze rządzi naszym krajem, który był już u progu bankructwa

Z tego, że Polska wychodzi z dołka

II. Wypowiedzi uzasadniające pogląd, że gen.W.Jaruzelski nie cieszy się zaufaniem społecznym

1. Sposób rządzenia i podejmowane decyzje polityczne /16,7%/

Z przekonań społeczeństwa, z braku wiary w słuszność jego poczynań, braku zaufania. Myślę, że pragnie on to zaufanie zdobyć odwiedzając społeczeństwo w zakładach pracy, ale wszystko to jest sztuczne, nieprawdziwe

Ponieważ nie decyduje sam, tylko za niego. Jest zwolennikiem ZSRR

Zjawisko to tkwi jeszcze chyba w 13 XII 1981 r., kiedy powszechnie uważało się, iż Jaruzelski wprowadził stan wojenny. Było wtedy wiele kontrowersji. Ale do dzisiaj w ogóle wśród społeczeństwa słyszy się głosy krytyczne

Widzi drogę rozwoju Polski wyłącznie w socjalizmie - a tutaj istnieją przeważnie wady

Z tego, że Jaruzelski utrzymuje stosunki z ZSRR, czego większość ludzi nienawidzi

2. Nieufność społeczeństwa do władzy w ogóle /8,5%/

Nie wierzę, zbyt często w przeszłości byli okłamywani i oszukiwani

Wydaje mi się, że ludzie zawiedli się na rządzie

Zawsze jeśli się dzieje źle w kraju, to wszystko zwała się na władzę. Jest tu w tym trochę racji, bo jeśli nie potrafi rządzić, po co się tam pcha

Niezadowolenia społeczeństwa z posunięć rządu

3. Niekorzystne efekty działań gospodarczych /5,9%/

Z podwyżek i małych wypłat w stosunku do drożyzny

Bo za czasów rządzenia Wojciecha Jaruzelskiego jest z dnia na dzień coraz to gorzej

Wynika to z tego, że poprawa w naszym kraju jest mało widoczna

Z podwyżek cen, braku benzyny, mięsa

4. Negatywne cechy odnoszące się do osoby Generała /5,1%/

Brak zgodności tego, co mówi, z tym, co jest realizowane w kraju na co dzień

Za dużo mówi się, za mało robi

Ma nieprzyjemny wyraz twarzy

Brak zaufania wynika z braku widocznych oznak realizacji głoszonych przez niego założeń

Jego czarnych okularów i sztywnego kręgosłupa